СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 225. Джерзі Сіти, Н. Дж., четвер, 28-го вересня 1939. No. 225. Jersey City, N. J., Thursday, September 28, 1939. VOL. XLVII

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": Bergen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: Bergen 4-1018, 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ВИЧИЩУЮТЬ АДМІНІСТРАЦІЮ З КОМУНІСТІВ

ВАШИНГТОН. — Конґресмен Даєс заявив, що він дістав повідомлення з урядових кол, що американський уряд рішив позбутися всіх комуністів, які займають головні місця в адміністрації. Тих комуністів, про яких уряд знає, на головних місцях є 2,850. Уряд передав цю справу департаментові справедливости і той департамент по формальнім ствердженні приналежности до комунізму усуне їх з уряду. Подібне діється по інших галузях американського життя. Один з головних юнійних провідників заявив, що в юнійних орґанізаціях також зачинається чистка зо всіх комуністичних елементів, хіба, що хтось відречеться комунізму і приналежности до комуністичної партії, то його залишать. Конґресмен Даєс також заявив, що він буде домагатись від влади, щоб вона розвязала комуністичну партію Америки, а також американський націстичний Бунд.

АЛФРЕД СМИТ ПІДДЕРЖУЄ РУЗВЕЛТА.

НЮ ЙОРК. — Алфред Смит, бувший губернатор Ню Йорку і впертий противник президента Рузвелта, рішився тепер виголосити через радіо промову в обороні заграничної політики Рузвелта, головно в обороні його думки, що треба повалити ембарґо. Смит сказав, що слухаючи президента, як той говорив промову в конґресі, прийшов до переконання, що президент має рацію, коли хоче знести ембарґо.

ПОЧТА ДО КОНҐРЕСМЕНІВ МАЛІЄ.

ВАШИНГТОН. — Конґресова канцелярія заявила, що число листів і карток, що напливають до конґресменів у звязку з задуманою зміною невтральностевого закону, тепер маліє. Величезна більшість тих листів висказувала думку, що не треба зміняти невтральностевого закону, щоб не втягнути Америки до війни. Скількість цих листів була найвища минулого четверга і пятниці, коли то вона досягла числа 300,000 денно. Тепер число їх упало до 50,000. Воно падає далі і сподіваються, що небавом осягне свою сталу висоту, себто 25,000 денно.

КАНАДА ПЕРЕБИРАЄ ПІД КОНТРОЛЮ ВИРІБ СТАЛІ.

ОТАВА. — Внаслідок воєнного стану Канада перебирає одну за другою всі важніші галузі економічного, фінансового і політичного життя під свою контролю. Уряд рішив не переводити виборів до парляменту так довго, як довго існує війна. Підчинив під свою контролю банковість і комунікацію, а тепер узяв під контролю всі фабрики виробу сталі.

У ВОЄННУ ПРОПАҐАНДУ ВЖЕ ЛЮДИ НЕ ВІРЯТЬ.

НЮ ЙОРК. — Бюро публичної опінії оголошує, що американці вже не дуже довіряють воєнній пропаганді і заздалегідь відносяться до неї скептично. На запити ріжних людей відносно затоплення корабля „Атенії" лише 60% вірили, що її справді затопили німці. 9% говорили, що це не німці, а 31% сказали, що вони самі не знають. Щодо відомостей, подаваних з Берліну, то лиш 1% твердив, що вповні всьому вірить. 33% сказали, що тільки в дечому вірять, а 66% сказали, що зовсім не мають довіря до німецьких новинок. Щодо англійських новинок, то 8% подали, що вповні вірять, 62% лиш у дечому, а 30%, що цілком ні.

РУЗВЕЛТ НЕ ДОПУСКАЄ ВИВОЗУ ПОТРІБНИХ ПРОДУКТІВ.

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт сказав, що існує небезпека, що чужі краї готові викупити від Америки всі її запаси таких продуктів, які вона сама на випадок якихось надзвичайних подій потребувалаб. Щоб не допустити до того, уряд наміряє поробити певні заходи.

ВОЄННІ КОРАБЛІ ДО ГАВАЇВ.

ВАШИНГТОН. — Воєнна маринарка рішила вислати „поважне число" кораблів до Гаваїв. Ця висилка стоїть у звязку з політичним напруженням в Европі, а головно на Далекому Сході.

ЦИВІЛІЗАЦІЯ НЕ ЗГИНЕ, КАЖЕ ПРОФЕСОР.

КЕЙМБРИДЖ (Масачусетс). — Президент Гарвардського університету, Джеймс Конан, виголосив до студентів промову, в якій сказав, що хоч тяжка буря навістила світ, то в тій бурі наша цивілізація таки не згине. Він потішав, що війна скінчиться, ще як ті студенти, до яких він говорив, будуть молодими людьми. Він закликав їх до розваги й підготови до тих відповідальних завдань, які спадуть на Америку по закінченні європейської війни і по страшнім знищенні Европи та її цивілізації.

ОБНИЖКА ЦІН ВСТУПУ НА СВІТОВУ ВИСТАВУ.

НЮ ЙОРК. — Заряд Світової Вистави порішив наложити ціну вступу по 50 центів від особи не лиш під кінець тижня, але впродовж цілого тижня. А то тому, що багато людей не хотіли відвідувати вистави в будні дні; через нижчу ціну зовсім перестали відвідувати вже й у неділі.

ФРАНЦУЗИ ПОСТІЙНО ЙДУТЬ ВПЕРЕД

Париж. — Кожного дня, не зважаючи на німецькі протинаступи і сильний німецький артилерійний вогонь, французи здобувають щораз нові позиції. В деяких місцях, як от здобувши Горнбах, підійшли вже під саму Лінію Зіґфріда.

САМ ГІТЛЕР РОБИТЬ ЇМ ПРОПАҐАНДУ!

Лондон. — Міністерство Пропаґанди подає словами свого міністра, що воно не потребує вести якусь спеціяльну пропаґанду в Злучених Державах, бо там сам Гітлер працює в користь Англії.

БРАК ВОДИ В РІО ДЕ ЖАНЕЙРО.

Внаслідок довшої посухи в столиці Бразилії відчувається дуже великий недостаток води. Президент републики, ствердивши це особисто на місцях, видав розпорядження, щоб компетентні власті зорганізували негайно допомогу населенню.

UFS

ДІЛЯТЬ.

Маршал Ґерман Ґерінґ переглядає мапу Галичини. Офіцири показують Ґерінґові, як поділено Польщу між Німеччиною і Росією.

НІМЦІ ЗА ФАШИСТІВСЬКУ ПОЛЬЩУ

Москва. — Понад 30 ріжних фахівців і помічників товаришить німецькому міністрові заграничних справ, Рібентропові, в його подорожі до Москви. Догадуються, що тут буде остаточно вирішена доля Польщі, коли мова про Совети і Німеччину. Кажуть, що Німеччина є таки за те, щоби була Польща, але як буферна держава з фашистівським устроєм і очевидно у своїх дуже вузьких етноґрафічних границях. Москва, кажуть, є проти цього. Виходилоб, що вона є за цілковиту ліквідацію Польщі.

ЖУРНАЛІСТИ ПРО ЛІНІЮ ЗІҐФРІДА

Американський кореспондент, що обїздив разом з кількома чужинецькими журналістами німецький фронт на заході, подає, що німці рахуються там з французькою офензивою. Каже, що німецькі офіцири показували їм дещо з укріплень. І твердить, що Лінія Зіґфріда є побудована для оборонних цілей. А з того, що кореспонденти бачили, може пізнати навіть звичайна, нефахова в тих справах людина, що здобуття Лінії Зіґфріда коштуватиме величезний пролив крови. Оту Лінію оборони німці ще й тепер постійно розбудовують.

ЗА НАМАГАНИЙ ПЕРЕХІД У КАРПАТСЬКУ УКРАЇНУ

30. червня ц. р. у львівському апеляційному суді відбулася розправа проти Олекси Свища з Кропивника Нового, дрогобицького пов., якого окр. суд у Самборі засудив на 2 р. вязниці за намаганий перехід у Карпатську Україну. По переведенні розправі апеляційний суд засудив О. Свища на 1 р. вязниці з зачисленням слідчої тюрми.

ЗА ПРИНАЛЕЖНІСТЬ ДО ОУН

Окружний суд у Луцьку засудив за приналежність до ОУН 9 молодих українців з луцького пов. на такі кари: Федора Понятовського на 10 р., Ананія Закоштуя і Олександра Галенада по 8 р., Івана Гарасимчука, Івана Тищука і Митрофана Ілюка по 6 р., Івана Гаврилюка і Григорія Данилюка по 3 р. та Мирона Андрощука на 2 р. вязниці.

КЕПСЬКИЙ ЗІР І ЗЛОЧИНСТВО

На „конґресі для кращого зору", що зібрався оцоді в Ню Йорку, прочитав д-р Ерл Риджвей з Ню Джерзі реферат про вплив кепського зору на дітей. Референт доказував, що кепський зір доводить багато дітей до ріжних особистих і суспільних клопотів. Багато з них не можуть як слід розвиватись умово. Інші ходять поза школу й там займаються пустуванням, крадіжем, тощо і з часом зовсім сходять на манівці. На його думку, між зором і умовим розвоєм дитини є виразний звязок, і він радив, щоб суспільність подбала за поправлення зору дітей при помочі екзамінацій і окулярів.

„ПОЛІЦІЯ МОРАЛЬНОСТИ" В РИЗІ.

Самоуправна влада в Ризі рішила зорганізувати, в найближчому часі „поліцію моральности", що окружилаб опікою всі жінки, які залишились без праці та опіки або приїхали до Риги з краю. Поліція матиме право контролі в ресторанах і готелях.

ПОЖЕЖІ НА ПОЛІССІ И ХОЛМЩИНІ.

В селі Близна, косівського пов., пожежа знищила 188 господарських будинків. 83 родини лишилися без даху над головою. Шкід є на 100,000 зл. — В кол. Станиславівка коло Берестя згоріло 13 господарських забудовань. Причини пожежі не вдалося досі устійнити. — В селі Ліски і кол. Обровець, грубешівського повіту, на Холмщині, згоріло 15 господарств із запасами сіна, соломи та живий інвентар. — В селі Сідлиська (Замойщина) згоріли 7 господарських забудовань. Причини пожеж невідомі.

ВІДКРИТО НІКЕЛЬ.

Телеграфують з Кокране, (Мінас, Бразилія), що на берегах річки Санта Марія відкрито дуже багаті поклади нікелю.

Інтервентор стейту Мінас Жерайс повідомив телеграфічно президента републики та міністра Фернандо Коста про цінну знахідку.

ГРІМ УБИВ КОРОВУ И КОНЯ.

В Обертині, городенського пов., грім, що вдарив у стайню господаря Я. Кордаса, вбив корову й коня. Стайня згоріла.

ПОБИЛИ СОЛТИСА.

Солтиса громади Вільховець, городенського пов., Ю. Радиминка, побили місцеві господарі за те, що заборонив копати в місцевому глинокопі.

ХОЧУТЬ ДІЛИТИСЯ ВПЛИВАМИ

Москва. — В переговорах Німеччини з Советами, що тепер зачалися, будуть вирішені дуже важні справи. Буде там поділ впливів в Европі. Советам хоче Німеччина відступити впливи на Балтику, зокрема панування над Фінляндією, Латвією, Естонією і Литвою, а собі забрати впливи на Балкані, зокрема в Югославії й Греції. Доля Румунії дуже сумнівна. Туреччина мала би бути в цій війні невтральною і замкнути Дарданельський пролив. Це знову дуже помоглоб Советам, бо забезпечилоб їх рухи на Чорному морі та в Одесі. Таким чином могли Совети помагати лекше Німеччині, посилаючи їй допомогу Дунаєм, або через Львів.

МОСКОВСЬКИЙ ІНТЕРНАЦІОНАЛ У НАСТУПІ ЧЕРЕЗ ЗАХІДНЮ УКРАЇНУ

МОСКВА. — Разом із советською армією, як виявляється, вислали Совети свої найкращі інтелектуальні сили, до поетів включно, що мають величати перемоги і геройство червоної армії. Советський поет уже вислав телефоном до московської „Правди" свою поезію, уложену на „полі бою", а затитуловану „До братів по крові", себто до українців і білорусів. Та усім тим замовленим звеличникам не так легко сповнювати свій обовязок, бо червона армія поступає у більшості майже без вистрілу. Польські сили розбиті, а крім того советські жовніри входять у ті території, з яких забираються німецькі війська. От тому треба советським пропаґандистам братися за іншу роботу, за видавання ґазет для місцевого населення. І такі дві ґазети вже виходять, одна для українців, друга для білорусів. Вступні статті тих ґазет змальовують західньо-українському і білоруському населенню похід Третього Інтернаціоналу, себто поширення московського большевизму по світі шляхом революцій, виконуваних на большевицький, себто московський лад. Ті часописи пишуть, що в Советах робітники і селяни позбулись капіталістів і тепер Совети несуть волю робітникам і селянам світу під проводом Московського Інтернаціоналу, на який треба глядіти як „батьківщину" робітників. Московські комуністи не можуть ніколи забувати за свої обовязки супроти світового пролетаріяту, пишеться в тих ґазетах. Американський кореспондент, що це все передає, додає, що це пишеться на передодні приїзду до Москви німецького міністра заграничних справ, Рібентропа, та коли ще не прогули слова Гітлера, що запевняв, що советсько-німецький договір має у своїй основі заяву Москви, що її большевицька наука не є на експорт.

ПОВІЛЬНЕ ПОСУВАННЯ.

МОСКВА. — Советські війська, щоправда займають щораз нові місцевости в Західній Україні, але якось дуже поволі. Холм, Самбір і Турка є вже в советських руках. Над Сяном були бої з польськими частинами, але їх звели німці, що відступали з західньо-української території, щоб зробити місце советським військам.

ПОКЛИКАЮТЬСЯ НА КНИЖКУ БЮЕЛА.

МОСКВА. — Советська пресова агенція „Тас" подає з Ню Йорку, що хто хоче знати, чому розлетілась Польща, хай читає книжку про Польщу, яку недавно видав Реймонд Бюел, президент „Форейн Палиси Асосіейшен". У тій книжці автор змальовує нещасне положення селян у Польщі, як теж і національних меншин.

КОЛИ НЕ СТАЛО ПОЛЬЩІ.

БУКАРЕШТ. — Американський кореспондент Моврер подає, що одного дня видно було людину, що стоїть у галицькім містечку Кутах над мостом і приглядається, як люди втікають до Румунії. Очевидно, що втікачами були головно поляки, цивільні і військові. Коли цей незнаний чоловік побачив, що втікає також і начальний вожд польської армії, маршал Сміґли-Ридз, сказав, що отсе вже є кінець Польщі. А потім відібрав собі життя револьверовим вистрілом. Тим чоловіком був познанський воєвода Боцянський. Кореспондент іще подає причини, чому так скоро Польща розлетілась. Каже, що вона не була підготована до війни з Німеччиною та що не було ніякого розумного пляну оборони, ні навіть мундирів і зброї для тих частин, які нарокували в перших днях мобілізації. Військові частини не були в звязку, а між першими втікачами було багато офіцирів, що поспішали додому, щоб евакувати свої родини.

ЗАБЕРУТЬ ПОЛОНЕНИХ ДО ПІЛЬНИХ РОБІТ.

БЕРЛІН. — Покликано яких 60,000 німецьких дівчат до пільних робіт. Вони мають заступити тих робітників, що тепер є на фронті. Та це не вистарчилоб і треба булоб покликати далеко більше, але Німеччина затягає до роботи на полі 600,000 жовнірів, що їх забрано в полон підчас кампанії в Польщі.

В ПОЛЬЩІ ВІЙНА СКІНЧЕНА.

БЕРЛІН. — Для німців воєнний терен у Польщі вже не представляє ніякого інтересу. Очі звернені тепер на західний фронт, куди тепер вибирається Гітлер. Облога Варшави не представляє ніякої проблеми, бо місто буде віддане тепер безпощадному дальшому бомбардуванню і буде змушене піддатись. А як це потреває довше, то здобуття Варшави німці готові віддати Советам. Німеччина вже ділить заняту польську територію на провінції. Українські землі, що є за Сяном, в першу чергу Лемківщина, будуть правдоподібно входити в склад краківської провінції.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ДО НАШИХ Т. ЗВ. "РУССКИХ"

Отсе Москва проголосила, що „визволила західньо-українські землі", а совєтське командування видало відозву до „українських робітників і селян" українською мовою, ще й з окликом „Хай довго живе український нарід". Стався факт, який глибоко дотикає ввесь 45-міліоновий український нарід, а зокрема Західню Україну. Він дотикає і ту американську іміграцію, що є з української крови, а зокрема тих, що походять з Лемківщини, Закарпаття, Буковини, Покуття, Поділля, Волині і т. д., себто з тих земель, що входять чи повинні ввійти в склад Західньої України. Відомо, що подавляюча більшість нашого народу в Америці не погоджується з комунізмом, його боротьбою з релігією, жорстокістю чекістів і т. п., себто з тим, що Совети запроваджують на тих рідних землях, звідки походить подавляюча більшість української іміграції в Америці.

Як знаємо, український нарід у Великій Україні ставив червоній Москві бойовий опір, як довго міг. І боронитися перед її наступом навіть далі, скільки стає йому на те сил. Зорганізовані українські маси в Америці помагали тій боротьбі наших рідних своїми протестами, маніфестаціями і публікаціями, якими розкривали злочини червоної Москви, доконувані над українським народом, такі, як виголоджування Советами міліонів безборонних українських селян і т. п. Ота наша допомога повиннаб тепер скріпитись. І то силами тих усіх наших братів і сестер, що є з української крови і живуть в Америці.

Думаємо, що хто має віру в Бога і серце для нашого народу, той повинен тепер стояти в одній бойовій лаві, зверненій проти Совєтів. Це такий момент, що повинен відразу зліквідувати ті ріжниці, що поділили наш нарід на поборюючі себе групи чи табори, що називали нас ріжними назвами, хоч ми діти одної й тої самої Матери. Раз назавжди повинен тепер зникнути поділ на „кацапів", „малоросів", „карпаторосів" і „українців". Таж уже цілий світ визнав Україну і український нарід. Тепер уже на всіх американських мапах видніє ця назва. Кожного дня читаємо в американських ґазетах про український нарід і про українські землі. І так є тепер по цілому світі. І нема вже такої сили, щоб могла замазити ту правду. Щоб не сталося на сході Европи, які катастрофи не звалилисяб на український нарід, воротя до „Малоросії" не буде, як не буде воротя до „Малопольскі". Сама Москва змушена визнати Україну як дійсність. Навіть вона не може вже назвати наш нарід на Лемківщині, на Закарпатті, чи на Волині, „русским", а називає його українським. Чиж це все, що треба було окупити міліонами жертв нашого народу, не промовить до наших рідних, що тут в Америці? Чи не пора з любови до нашої землі, до нашого народу і до нашої віри усім нам зійтись і залишити боротьбу за назву, а віддати душу і ввесь наш запал визволенню наших рідних зпід влади червоного сатани? Ми тої думки, що саме тепер є така догідна пора, яка дозволяє нам усім з честю зійтися як одна рідня для оборони Рідного Краю. А як це станеться, то забудеться срамотня давня година, а оживе добра слава, слава України. Станеться те, чого так бажав нам наш ґеній — Тарас Шевченко.

ПОДІЙ АЖ ЗАБАГАТО

(Від власного кореспондента „Свободи").

Прага, початок вересня 1939 р.

Чого не додержав квітень, те додержав вересень. Додержав у такій мірі, як того не могли сподіватись і найвідважніші пророки. Европейська війна, велика частина Польщі під владою Німеччини, німецьке військо на західньо - українській території, пакт Берлін—Москва... А заки цей лист дійде до Америки, справа посунеться ще далі, ціла ситуація заплететься ще більше. Хто весною й літом цього року нарікав, що розвиток світових подій спинився, що настала якась стаґнація, мовляли, ні взад, ні вперед, — той до нарікань не має тепер підстави. Подій аж забагато.

Для старшого покоління, що вступало в світову війну з усіми її страхіттями, подій справді забагато. Особливо старше покоління українське, що всдупало в світову війну з чималим запасом національних здобутків, а вийшло з неї з великими втратами на всіх фронтах, поглядає з недовірям і не без побоювань на нову велику війну народів, що отсе почалася. Що несе вона українському народові? Визволення, обєднання — чи дальшу неволю й розпорошеність?

Та поруч із старшим поколінням виросло покоління нове, молоде. Воно або світової війни зовсім не бачило, або уявляє собі її неясно, наче якийсь сон. Страхіття тої війни не пригноблюють його так сильно як старше покоління, зате воно гостріше, болючіше відчуває неможливий стан, у якім жив український нарід останніх двадцять літ. Старші люди принаймні колись, перед світовою війною, жили людським життям; а в яких умовах виросло та як жите наше молоде покоління? На еміґрації — безнастанні злидні, майже жебрацтво, в краю — невпинний тиск залізного чобота польського, московського, румунського чи мадярського. Ні вчитись, ні жити, ні одружитись, ні звивати гніздо, ні почувати себе рівноцінною людиною між людьми, рівноцінним народом між народами.

На цім ґрунті помічається досить велике розходження між нашими „батьками" й „дітьми" щодо оцінки поворотної доби, в яку ми отсе вступили. „Діти" для „батьків" уже й сливце особливе вигадали, щоби припечатати їх млявість: динаміка на волах. Вони, діти, палають захопленням перед сучасною, сьогоднішньою динамікою: літак, радіо, порив, рух, наскок, темпо. А „батьки" все ще ідуть волами, хотять гратись у культурництво, вичікувати. Діти кажуть: хоч гірше, та інше, а батьки доводять, що вони своєю динамікою на волах усетаки зберегли народню субстанцію, тоді, як діти своїм темпом ту субстанцію можуть змарнувати. А діти знов на це: коли наш нарід має бути народом рабів, то не треба нам ніякого! На це батьки відповіди не мають.

Так беться українська суспільна думка між двома наставами до сучасних подій, які фізично вже зачепили наші українські терени й певно відібються на них і політично. Що правда, ця ріжниця в настанові покищо великого практичного значіння не має, бо події розвиваються понад нашими головами: наш нарід усе ще обект, а не субект. Та дальші події певно поставлять Україну перед більш відповідальними вимогами, тоді й покажеться, хто мав більше рації: батьки, чи діти.

* * *

Хто вже тепер виграв на війні, це чехи. Війна триває щойно тиждень, а чехи вже можуть записати одну велику вигру: вони зберегли цілість свого краю й життя свого народу. Це більше щастя, ніж заслуга самих чехів, але це не міняє справи. Перед роком чехи були готові воювати й приняти на себе перший удар Німеччини, й тільки нерішучість Англії та Франції їх від цього втримала. Колиб торік ці держави були дали Чехословаччині такі самі „залізні" ґарантії, які вони цього року дали Польщі, то чехи без вагання були би пішли в бій.

Тепер вони бачать, якою ціною вони це заплатилиб. Військова сила чехів була більша й краща, ніж польська, але рівнятися з величезною військовою перевагою Німеччини вона всетаки не могла. Далеко менша від Польщі, внутрішньо не більше від неї сконсолідована, географічно з трьох боків оточена Німеччиною, Чехословаччина певно не втрималасяб і тиждень і сталаб впродовж кількох днів низкою палаючих руїн. Чехи мають усі підстати дякувати Провидінню, що воно не допустило Англію та Францію дати їм „залізні" ґарантії.

За те, що чехи торік не пішли на національне самогубство, їх якийсь час у цілім світі називали боягузами, Сватка Панчами, Швейками. Самі чехи до певної міри стидалися, що так легко виреклися своєї державної незалежности. Але час показав, що їх національний еґоїзм був еґоїзмом здоровим і корисним. Вони зберегли народню субстанцію, ні одне чеське життя не було змарноване, ні одна чеська будова не була марно знищена. А в житті здорового, нормального народу це величезна річ. Рабами чехи й тепер не стали, хоч і живуть під німецьким протекторатом, зате вони зберегли свій національний капітал, цебто народню кров і господарський дорібок. На цих підвалинах ще можна будувати й снувати надії на будучність.

Хоч кругом кипить війна, а життя й тепер у Чехії і на Мораві плине майже нормально й спокійно. Німеччина проголосила, що не братиме чехів до війська, й держить слово, так, що чехам тепер ведеться навіть ліпше, ніж за світової війни під Австро-Угорщиною. Військові дії відбуваються далеко поза теренами протекторату й очевидно ніколи сюди й не докотяться, податку кровю чехи не платять, поважніших утисків з боку німецьких влад вони не зазнають, одне тільки, що доводиться очкур трохи тісніше затягати. Але цеж дрібниця в порівнянні з тим, чого чехам довелосяб зазнати, колиб вони торік у вересні чи цього року в березні ішли воювати!

Нема лиха без добра — каже народня мудрість. На чехах це справдилось у повній мірі.

М. Сивошапка.

КУДИ ПРЯМУЄ РОСІЯ СТАЛІНА?

Цілий світ іще не може прийти до себе від того несподіваного удару, який одержала Польща від двох диктаторських сусідів: Німеччини й Росії. Наїзд Москви на вже так розбиту та майже мертву Польщу 17-го вересня 1939 р. поставив у цілком іншому світлі цілу большевицьку політику.

Цілий світ знав про наставлення Сталіна й большевії до Німеччини. Адже ще так недавно Гітлер голосив хрестоносний похід проти большевизму, а його книжка „**Моя боротьба**" може легко уходити за протикомуністичне євангеліє. Знову большевики до останніх часів не знаходили слів проти ґітлерівської Німеччини та фашизму взагалі, представляючи ці рухи смертельними ворогами комуністичної Росії.

Знаємо також і про безнастанні заяви Кремля, що „вони не хочуть ні пяди чужої території", й що вони осуджують якнайгірше імперіялізми чужих народів. Так було на словах, коли Німеччина забирала Австрію і Чехію. Навіть у справі загарбання Карпатської України Мадярщиною бувший комісар заграничних справ СССР, Максим Літвінов, здобувся на „протест". Таксамо осуджувала Москва Й Італію, коли ця пішла війною на Етіопію чи Альбанію.

Але якжеж тепер погодити наїзд Москви на Польщу з тими деклараціями чи осудами чужих імперіялізмів?

Отут і лежить загадка, над якою клопочуть собі голови дипльомати численних держав. Тут і там падають здогади, що Сталін, занехавши клич „світової революції", ступив отверто на шлях Петра І. чи Катерини ІІ., цебто на шлях російського імперіялістичного націоналізму та „собирателя русских земель".

Інші знову догадуються, що Сталін пішов на порозуміння з Гітлером задля власної безпеки, щоб коштом Польщі купити собі сяку-таку забезпеку перед німецьким імперіялістичним „Дранг нах Остен" (Тиск на схід).

Та ніхто покищо не знає найглибших мотивів, які спонукали Сталіна на шлях підбоїв. Найблжчі події може викажуть, що властиво криється на думці кремлівського „батька народів". Іде тут про дальшу долю Румунії.

Як відомо, 17-го вересня московсько - большевицькі війська перейшли кордон і вступили на західньо - українські землі та дісталися за один день аж до Заліщик, Снятина та мабуть аж під Коломию. Так щонайменше доносили телеґрафічні звідомлення з Европи в Америку. Ціль такого швидкого маршу ясна й очевидна: відтяти Німеччині прямий контакт з Румунією. Бо такого контакту Німеччина не має, хібаб заняла Карпатську Україну (як це було донесено, що таке існує в плянах Німеччини). Отже догадуються, що Сталін пішов війною проти розбитої Польщі; щоб чимскорше захопити західньо - українські землі й тим робом загородити Німеччині шлях на схід. Це можна пояснити ще й тим фактом, що німецька армія дуже скорим наїздом продерлася аж під Львів, і без сумніву стратила чимало жертв, розбиваючи опір польської армії. Заходить питання: чи були передше упляновані границі між Німеччиною й СССР на терені розбитої Польщі, чи не було такого упляновання? Здається, що коли би було, то Німеччина не спішилаб так під Львів та Станиславів, а пустилаб большевицькі війська, щоб вони самі розбивали польський опір.

Другий факт: Німеччина дуже потребує нафти та всіх її побічних продуктів, як бензина і т. п. Вже в перших звідомленнях з Берліну чи Москви були натяки, що за Німеччиною останеться значна частина західньо-українських земель, у тому числі нафтові поля Дрогобича, Трускавця та Борислава. Щойно перед кількома днями випущено нові мапи поділу Польщі, на яких зазначується, що всі українські землі йдуть під „протекцію" СССР, за Німеччиною остаються Данціґ, Шлеськ, Коридор та польські землі на захід від ріки Висли.

З того видно, що Сталін чи не перехитрив Гітлера. Чи не зломав він первісної умови? Бо річ ясна, що Німеччина хотіла прямого доступу до румунської границі через західньо - українські землі. Але хитрий грузин Сталін не дався випередити: собі заняв західньо - українські землі та тим робом загрозив своєю тінню Румунії.

Можливо, заки ці рядки дійдуть до читачів, світ буде поставлений перед новий факт агресії Гітлера - Сталіна: тим разом у Румунії. Вже доносять з Европи, що на днях Німеччина й Росія пішлють т. зв. репрезентацію, цебто ноту, що рівняється майже ультиматові, до румунського уряду в справі перебування членів бувшого польського уряду, як президента І. Мосціцького, начальника польської армії Смігого-Ридза та міністра заграничних справ, Й. Бека. Річ ясна, що це тільки претекст, за яким може критися справжній мотив: розбір Румунії Німеччиною та Росією. Присутність членів польського уряду в Румунії, подібно як „журба" Москви за долю українців чи білорусинів у Польщі, тільки заслонний дим.

Таким чином Сталін абсолютно в нічому не ріжнився від московських царів-деспотів. Бо він являється нині речником загорілих московських фанатиків - націоналістів, які не тільки посягали по західньо - українські землі, але мріями про всадовлення впливів Росії ще й на Балканах. А евентуальна участь Росії в розборі Румунії — це початок до відродження мрій Романових: опертися на Адріятик.

Питання тепер, як на це дивиться Німеччина? Заангажувавшись у війну з Англією та Францією, Німеччина не може навіть моргнути на знак протесту. За це мусіла вона заплатити своїм престіжем як протикомінтерський провідник народів, та хто зна, чи не заплатить іще дорожче?

Карел Чапек.

ГОРДУБАЛ

КНИГА ПЕРША.

29)

„Зовсім добре?"

„Но", гадає дівча.

А тоді стало тихо пополудні. Гафійка вже не знає, що робити. Маєш бути вдома, колиб газда чого схотів. Гафійка ґрається на призьбі з лялькою, що їй вирізав Степан. Не смієш геть, каже до ляльки, господар діт, мусиш глядіти подвіря. Та не плач, бо тебе набю.

Гафійка йде навшпиньках подивитись до хати. Господар сидить на ліжку й киває головою.

„Що робить мама, Гафійко?"

„Пішла кудись".

Гордубал киває головою. „Скажи їй, щоб Степан вернувся. А того жеребчика Степан може собі взяти назад. Хотілаб кріликів?"

„Хотілаб".

„Зроблю тобі клітку на крідики, таку, як мав майнер Єнсен. Ах, Поляно, в Америці є стільки таких річей... Все зроблю". Гордубал киває головою. „Стрівай, я тебе візьму на гору на полонину, там є такий дивний зруб — ані Яким не знає, що то було. Ци, йди, скажи мамі, щоб Степан вернувся".

Гордубал якось задоволений, лягає й заплющує очі. Оце так темрява, як у шахті. Бух, бух, це в скелю молотом. А Степан шкіриться, мовляв самий камінь. Авжеж, але за те ти, дурню, не знаєш, що таке праця. По праці пізнається хлоп. А які це, серденько, мабіш дрова на подвірю? Самі рівні поліна. Атож, пеньки я колов. Це робота для хлопа, колоти пеньки. Або каміння добувати з землі. Гордубал задоволений. Багато я напрацювався, Поляно, видить Бог багато. Добре це, так має бути. І Юрай, руки навхрест, спокійно засипляє.

Збудився смерком, бо темрява давить. „Гафійко", кличе, „Гафійко, де Поляна?" Тихо, лише здалека чути дзвоніння; це череди вертаються з пасовиська. Гордубал вискочив із ліжка й натягає собі штани: мушу відчинити коровам ворота. Голова чоловікові мотається, це від того лежання. Юрай непевним кроком виходить на подвіря й відчиняє настіж ворота; дивно йому, задихався, та хвалити Бога, вже ми одужали. Дзвоніння наближається, котиться як ріка: немов цілий світ наповнився дзвонінням корів і телят. Юраєві хочеться впасти на коліна, це ніколи він не чув таких гарних і великих дзвонів. Киваючи головами, входять дві корівки з повним вимям на подвіря. Юрай опирається о ворота, й так йому добре, так спокійно, наче би помолився.

До воріт вбігає Поляна, швидка, задихана. „Ти вже встав?" — скрикнула. „А де Гафійка?"

„Ну, встав", белькоче Юрай, перепрошуючи. „Вже мені добре".

„Іди, йди ще лежати", каже Поляна. „Рано — будеш зовсім здоровий".

„Як хочеш, серденько, як хочеш", відповідає Юрай слухняно й привітно. „Марно решкоджав би". Ще зачинити ворота, заложити гак, і помалу пішов до хати.

Коли йому несли вечерю, спав.

КНИГА ДРУГА

I.

„Юрая Гордубала забили!"

Війт Герич швидко одягає свиту. „Біжи, хлопче, по жандармів", каже поспішно. „Щоби прийшли до Гордубалів".

На Горубаловім подвірі бігає Поляна й ломить собі руки. „Ах, Господи, Господи", бідкається, „хто йому це заподіяв! Забили газду, забили!"

Гафійка в кутку залякана, через плоти заглядають сусіди, купка хлопів тиснеться у воротах. Війт просто до Поляни й кладе їй руку на плече. „Перестаньте, газдине. А що йому сталось? Де має рани?"

Поляна затряслась: „Не-не-не знаю, я там не була, я не могла..."

Війт пильно на неї подивився. Була бліда й туга, то вона тільки силувала себе так бігати й голосити. „А хто його бачив?"

Поляна стиснула уста; але вже надійшли жандарми й заганяють людям фіртку перед носом. Це старий товстий Гайдар, розщібнутий і без рушниці, та Швестка, новий жандарм; цілий аж блищить від новости й запопадливости.

„Де він є?" — питає Гайдар півголосом. Поляна показує на світлицю й квилить.

Американець Гордубал лежить на ліжку, немов би спав. Гайдар скинув шолом, і щоб воно так не виглядало, втирає собі піт. Герич стирчить задумано в дверях. Тільки Швестка йде до лежачого чоловіка й нахиляється над ліжком. „Дивіться, тут на грудях", каже. „Трохи крови. Вигляає так, наче його чимсь прокололи".

„Хатня праця", бубонить війт. (Дальше буде).

НА РІЖНІ ТЕМИ

РОСІЯ В ПОЛЬЩІ.

Німецько-російська згода поставила у важке положення американських комуністів. Досі вони все представляли комунізм як головного оборонця демократії проти походу фашизму. Як Сталін зробив угоду з Гітлером, комуністи не можуть удержати свого дотеперішнього становища: тепер стало всякому ясно, що становище комуністів не відповідало правді.

Коли у війні оборонці якоїсь позиції не можуть її вдержати, вони відступають на іншу. Подібне й у політиці: не можучи вдержати позиції, що комуністична Росія є головним забороло демократії, комуністичні ґазети, як „Дейлі Воркер", стараються переконати читачів, що Росія пішла до Польщі в польськім інтересі, себто щоб оборонити Польщу перед націстичним урядом.

Американські ґазети висміюють, що большевицькі війська вдають сестру милосердя.

ДОВІДАВСЯ.

Вилйем Менінґ, головний єпископ епископальної церкви Америки, сказав у своїй промові на святі в честь „золотих матерей" (що потратили своїх синів у світовій війні) між іншим таке:

„Ми знаємо, за що стояв гітлеризм і тоталітаризм під іменням націзму в Німеччині, ми знали його брутальність і жорстокість, його заперечування всіх прав одиниці, його пропаґанду національної ненависти. І ми знаємо також, що комунізм стоїть за ті самі речі в Росії. І нині ці дві лихі сили, націзм і комунізм, стоять перед світом здемаскованi як спільники в своїх цілях..."

Виглядає, немовби Менінґ оправдувався за те, що він не виступав таксамо різко проти націзму, як проти комунізму. І справді, чи дійсно вони були так добре замасковані, що не можна було знати обличчя за маскою?

СОЮЗНИКИ.

У „Майн Кампф", котрий уважають непомильною основою націстичного світогляду, Гітлер писав:

„Теперішні володарі Росії ніколи не думають щиро приступити до якогонебудь союзу, ні його додержати".

Іншими словами, як теперішні володарі Росії роблять якусь угоду, вони роблять це нещиро, себто думають не додержувати угоди, а союзника піддурити.

Ця думка Гітлера про теперішніх володарів Росії насуває цілу низку питань: Коли Гітлер думав таке про теперішніх володарів Росії перед захопленням Німеччини, чи думає він ще таке про них і тепер? Чи теперішні володарі Росії, на думку Гітлера, це далі лиціміри, чи може вони почали вже свої обіцянки трактувати чесно?

Якщо Гітлер думає, що большевицькі правителі Росії далі віроломні, то чого він від них жде? Як жеж він думає, що вони перестали бути віроломними, чи не можливо, що він колись переконається про свою помилку?

ОБОРОНА.

Говорив Гітлер у Данцігу: „Тепер Росія почула охоту помашерувати на оборону інтересів білоруського й українського народу в Польщі".

У своїй книжці „Майн Кампф" Гітлер писав: „Не можна виганяти чорта Бельзебуном".

Виходилоб, що Гітлер змінив свій погляд і про те, як виганяється чортів.

ДЕ МЕДВІДЬ, А ДЕ ЦИГАН?

Французький гумористичний журнал „Ле Ріp" ілюструє німецько-російську угоду рухомими образками, які показують наперед Гітлера (себто Німеччину) як цигана, що веде медведя з большевицькою звіздою на череві (себто Росію) на ланцюху, прикованому до медвежого носа. По кількох перемінах Гітлер уже самий має кільце ланцюха в носі й танцює „казацьку".

Рисівник у цей спосіб підчеркує думку, що на німецько-російській спілці краще вийшла Росія, ніж Німеччина.

Що таке говорить французький журнал, зрозуміло: Франції не дуже то приємно бачити невдачу своєї дипльоматії.

Цікаве буде знати, як подивиться історія на цю угоду, наприклад, коли скінчиться теперішня війна.

ЦІНОЮ УКРАЇНИ.

Анна О'Гер МекКормик, відома американська кореспондентка, каже, що Гітлер мабуть тому пішов на угоду з Росією, щоб раз навсе покласти кінець українському рухові. Вона натякує при тому на можливість заняття Карпатської України Сталіном. Що він може теж заняти й Буковину й Басарабію, всякому відомо.

Виходилоб, що Гітлер купив собі російську „невтральність" ціною українського руху.

Видно, що є іноді поплачує заявляти свої симпатії для угнетених: можна потім за вичерення цих симпатій казати собі заплатити.

НИЩИЛЬНИКИ.

На думку пані МекКормик, націстично-совєтський союз це союз нищильників.

Чи не почуємо тепер протестів з двох боків?

ХТО ПЕРЕМОЖЕНИЙ?

МекКормик вважає російську окупацію західньої України перемогою над поляками й над українцями.

Дехто тішиться з окупації Галичини Росією як з польської невдачі.

Шевченко радив українцям не тішитися з польського упадку, коли, падаючи, Польща Україну придавила.

ПОМІЧ?

Не вірить „Ню Йорк Таймс", щоб Росія помагала Німеччині. Каже, що Росія не хоче помагати, а зрештою, якби навіть хотіла, то не малаб чим і як.

Німці, видно, дивляться на справу інакше: Росія їм помогла проти Польщі.

Як той, що забрав другому шубу, щоб тому не було важко її носити.

РОСІЯ ВОЮЄ?

Соціялістичний лідер Норман Томас переконує президента Рузвелта, щоб він заборонив довіз зброї й амуніції до Росії як до воюючої держави. Каже Томас, що своїм нападом на Польщу Росія перестала бути невтральною державою, але стала союзницею воюючої Німеччини.

Чи можна вважати грабіжником чоловіка, що забрав футро від чоловіка, котрий утікав від злодіїв? Чи робить це якy ріжницю, що покинене футро належало властиво не до того, що футро покинув, але іншого чоловіка, котрого втікаючий колись давніше ограбив?

Чому не говорить Томас про це, що забрана нині Росією територія від Польщі це територія українського народу?

В суді.

Суддя: — Обвинувачений вкрав плащ з виставового вікна. Чому ви це зробили?

Обвинувачений: — На плащі була карточка: „Користайте з виїмкової нагоди".

ПОЛІССЯ

Краса. — Багатство. — Культура. — Брак школи, слова, проводу. — Опіка...

Краса нашого українського Полісся, — сміло можна сказати, — лише тепер відкрита — і то завдяки фотографічному апаратові. Рішуче можна сказати, що світлини поліського краєвиду, так щедро розсипані по багатьох польських часописах, належать до найприваблививших.

Пощо їздити в екзотичні ліси Амазонки, чи інші, — поліські ліси, багна, мочари можуть їх чудово нам імітувати. Тож туристика на Полісся з кожним роком зростає сильно. Побачите тут не лише краянів, але й закордонних гостей, що вже ліпше за наших людей знають про Полісся і дещіновють його первісну красу.

Обектом оглядин для туристів є проте не лише природа. З неменшим зацікавленням оглядають вони й самого поліщука та його хату, одяг, спосіб життя. На жаль, ці оглядини, часом деморалізують деякого з поліщуків: вони привчаються, замісць чесної праці, жити подачками та цвеньками по чужому, вважаючи свою мову за щось „нижче", чого треба соромитися.

Найбільше веде до цього сумного явища те, що поліщук не бачить „панів"-українців. Те, що приїздять лише „пани"-поляки, німці, жиди, москалі й ріжні чужинці, він виробляє собі фальшиве поняття, що українці — всі „хлопи", мужики, прості люди, такі, як він. Себто, що освічені, культурні люди — лише чужинці.

Через те започатковані свого часу нашими молодими каліками мандрівки на Полісся необхідно продовжувати та поширити їх і на інші комунікаційні шляхи.

* * *

Зрештою крім краси Полісся, хоч його українське населення живе в біді та злиднях, може похвалитися ріжними багатствами — передовсім лісом. Правда, сьогодні так по диковинному їх винищено, або протереблено, що аж соромно дивитися на обширні терени, що світять на зрубах величезними лисинами, або нагадують цвинтарі.

Всім відомо, що поліщуки ще ловлять риби, збирають гриби, сіють жито, овес, ячмінь і лен, що своїми бідними врожаями (на піскових горбах) ледве тримаються при житті. Знають ще всі, що на Поліссі багато торфу, який можна вживати на паливо та очеретів на багнах, які Богзна чого ростуть на світі. Словом — бідота.

Одначе не все на Поліссі нічого не варте; торф — це не лише опаловий матеріял, що очерети це не безвартісна річ, а багатство. В Станевичах, на Поліссі, існує досвідна фарма. На 2118 га недоступних мочарів і багон прокопано канали, урегульовано річку Гривду та Любищинський канал і на осушених торфяних ґрунтах заведено не лише сіножаті, що дають 10-кротний урожай високо-якісного сіна, але й чудові плянтації всякої ярини.

Як бачимо, мочари й торфовиска Полісся — це приспані тисячелітгями джерела багатства, нового життя.

А ось ще одно багатство — очерет. Сьогодні Польща потребує річно до виробу паперу й ріжного хемічного промислу понад 2 міліони тон целюльози, яку сьогодні добувають із спеціяльного ґатунку ялиці. Але дерева вже сьогодні бракує. Треба його заступити чимось іншим.

Лябораторії, що працювали в цьому напрямку, відкрили, що очерет дає дуже добру целюльозу — з 1 га 3 тони. Отже сьогодні поліські очерети, що викликують у душі поліщука лише сум, у найближчому часі можуть замушити йому радісну пісню багатства.

* * *

Поняття „культура", „культурний" дуже зглядні. Ті, що вбачають у поліщуках людей некультурних, найчастіше самі некультурні, а ті, що буцім-то несуть їм культуру, в дійсності несуть їм спустошення й занепад культури.

Так, поліщуки мають свою власну тисячлітню культуру, що промінює назовні смаком, артизмом, красою. Мало таких, які знають, що поліські субтельні вишивки на сірому полотні самими білими, чорними чи червоними нитками в свій час захопили найвибагливіших пань Варшави, які залюбки замовляли собі вишиване полотняне накриття на стіл.

А поліська кераміка чи деревні вироби, навіть ляльки? Всміхаєтесь? Побувайте в Пінську на „Поліському ярмарку" (річні торги — виставa) — подивіться. Або хоч зайдіть у Рівному чи в Луцьку до „Базару Людового". Хто бачив лише брудних поліщуків та поліщучок, що йдуть у далекі місця на жнива, той буде приємно здивований, коли побачить старанно зібрані та відповідно розміщені предмети польського народнього мистецтва.

Під мистецьким оглядом Полісся стоїть без сумніву значно вище від Волині, яка розгубила свої народні скарби. Так може бути й з Поліссям, бо, поперше, заливає його ріжна чужа тандета, а подруге, поліське народнє мистецтво перебирають до своїх рук чужі люди. А чужі руки це смерть для народніх виробів.

На жаль, українська інтеліґенція, бідна і застрашена, не спромоглася опанувати поліський народний промисл, який міг стати джерелом заробітку й варстатом праці для багатьох лдюей.

* * *

І торфовиська і очерети і багна і народні вироби — полотна, вишивки, продукція з дерева й глини, — все це можнаб зробити на Поліссі джерелом достатку й щастя.

Для цього потрібна школа, книжка, часопис, орґанізація, провідники, але свої, близькі серцю, зрозумілі, рідні. Лише сонце дає життя, а не якась штучна лямпа, — лише своя школа, свої люди й культура двигнулиб Полісся вперед по шляху поступу й багатства.

Тимчасом на Поліссі нічого рідного нема, а знання приходить чужою мовою, з забуттям якої забувається й саме знання.

— Я три роки, — каже молодий поліцщук, — мучився з цим словом „глєба". Ніяк не міг його запамятати, а як запамятав нарешті, то воно все мені стояло перед очима із поняттям „хлеба", а з ґрунтом ніяк не вязалося. І так усе.

Сильну активність розвиває на Поліссі „Шк. Мацеж", яка займається вченням дітей польської мови, поза якою в душі ніякого іншого знання не збирається. Нарід може розвиватися лише з самого себе, як розвивається кожна ростина — з власними природніми рисами, властивостями.

Полісся, переймаючи клаптики чужої зовнішньої культури, духово реґресує, губить свою власну вікову культуру, свій артизм, свою мистецьку красу.

* * *

Тільки рідна мама може виховати здорову, здібну, всебічно розвинену дитину.

А тимчасом на Поліссі щодо інтимно-духового життя справа стоїть інакше.

Все це бачимо на Поліссі в рамцях краси й на ґрунті великих природніх багатств, над якими всеж не перестає ще панувати загорганний дух українця-поліщука.

В. О.

Сьогоднішне.

До крамниці з забавками входить восьмилітній хлопчина.

— Чого хочеш, малий? — питається купець.

— Чи можу дістати боєві гази для своїх олов'яних жовнірів?

СЛІВНИК МОСКОВСЬКОЇ МОВИ.

„Інститут мови і думання ім. Маркса" при Академії Наук у Москві ладить 15-томовий слівник сучасної московської мови. Вийшов уже перший том (слова на А і Б). Слова ілюстровані цитатами з клясиків марксизму, з творів видних письменників і вчених. Для підбору цитат зладили спеціяльну картотеку; в ній уже понад чотири міліони карточок.

РЯТУНОК НА МОРІ.

Залогу сторпедованого британійського вантажного корабля „Каріфістан" вирятував при побережжі Ірляндії американський корабель „Американ Фармер".

ЗАТУРБОВАНА БЕЛЬҐІЯ.

Бельґія боїться нової світової війни, тож уставляє на границі між своєю країною і Німеччиною гармати, звернені дулами до Німеччини.

Українська радіова програма знову відбувається в **неділю по обіді від години 1:30 до год. 1:45** на стації **WHJB Penn Albert Hotel, Greensburg, Pa.** — **Шановні Слухачі!** Коли ми, українці околиці Пітсбурщини, бажаємо бодай частинно на будуче представляти українську народню пісню і музику перед чужинцями, то ми обовязково мусимо інакше піддержувати українську радіову програму, бо до цеї пори то ми дуже скромно піддержували. Будучність української програми буде залежати на ваших вільних і щирих жертвах. З цеї нагоди просимо спомагати українську радіову програму і просимо засилати жертви до управителя й оголошувача **Миколи Арсенія, 854 N. Lincoln Ave., Pittsburgh, Pa.**

Розсіяний професор.

Підчас купання розсіяний професор натрапив на глибінь та став потопати. Не щастя вдалося його врятувати. Перше, що сказав до себе, коли його витягнули з води, було:

— Все через цю розсіяність. Та я вмію прекрасно плавати, але коли я топився, призабув про це...

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ДІТРОЙТ, МІШ.

Виступ хору „Думка".

На закінчення літнього сезону Симфонічної Орхестри та виступів ріжних націй на „Бел Айл" парку в Дітройті, Міш., Рада Суспільних Агенцій запросила Український Національний Хор „Думку" на день 25-го серпня ц. р. Того то дня хор „Думка", закінчуючи літній сезон на „Бел Айл", зачав свій осінній та зимовий сезон своїх виступів.

Як кожна нація, так і українська, такими виступами старається здобути признання та славу для свойого народу серед чужинців. У тім випадку українці міста Дітройту дійсно тріюмфували, а це завдяки хорові „Думка" під проводом талановитого дириґента п. Івана Атаманця, а ще більше завдяки його братові, п. Дмитрові Атаманцеві, який саме тоді приїхав був до Дітройту з Шікаґа на відвідини своїх кревних та знайомих.

Першу частину програми того вечора виконала Федеральна Симфонічна Орхестра міста Дітройту під проводом В. Пула. Другу частину виконав Український Національний Хор „Думка" під проводом п. Івана Атаманця. В склад програми входили пісні: Кантата св. Юрія (Яциневича), На вулиці скрипка грає (О. Кошиця), Барвінок (Давидовського). Буває іноді старий, і Тропак (Ой пішла б я на музику), оба сольоспіви виконав артист тенор п. Дмитро Атаманець. Дует з опери „Запорожець за Дунаєм", „Ластівко моя прекрасна", виконали п. Д. Атаманець і пані Надія Атаманець, дружина п. І. Атаманця. „Владико неба і землі" виконали хор „Думка" і хор ім. Котляревського, при співучасті сольоспіву п. Д. Атаманця, під проводом п. І. Атаманця. Дальше злучені хори відспівали „Отче наш" (Вербицького), Свят і Єдин Свят (Бортнянського), під проводом теж здібного дириґента хору ім. Котляревського, п. Д. Нахвостача. На закінчення злучені хори під проводом п. І. Атаманця відспівали „Яко да царя" (Бортнянського).

Шість до сім-тисячна публика, не зважаючи на пізну ніч, все ще не хотіла розходитися додому. Всі прямо приковані були до своїх місць. Булиб напевно й цілу ніч сиділи, слухаючи добре вишколеного і здисциплінованого хору, в якому повно гармонії ріжнобарвних красок та милих звуків, що зливались водно та розходились за маєстатичними рухами мистця - дириґента, п. Івана Атаманця.

Здається, що на найбільшу увагу заслугує тут п. Д. Атаманець, який своїм голосом зачарував публику. Присутні з запертим віддихом слухали того чудового тенора, який підноситься до високого „Ц" з мягкістю і без найменшої натуґи. На той час, здається, що й верби й дуби перестали шелестіти, щоб не зґубити ні одної нотки зо співу справжнього артиста. І квітники навкруги насторожили свої вуха, немов також слухали його. І місяць зза хмари висунувся усміхнений, начеби промовляв: „Люблю бачити і слухати добрий спів, правдиву красу". Публика нагородила артиста гучними і довгими оплесками.

Це все дуже гарно відбулось, а мені хочеться кинути одне питання: Чому такі сили як п. Д. Атаманець не заняті десь у Метрополітен Опера, лише марнуються в якомусь шикаґовському закутку? Коли вже наш бідний і закутий нарід прийде хоч до тої свідомости, що зможе оцінити перлини свого народу та поможе їм дістатися на належне місце? Другою такою перлиною є також дириґент хору „Думка", п. Іван Атаманець, який гідно продовжує діло незрівняного досі Олександра Кошиця. Чи доціноює всі ті скарби української культури загал? Ні! Доцінюють їх лиш одиниці, а більше їм признання дають чужинці. Але цього всього замало...

П. Дуда, Віндзор, Онт.

БОСТОН, МАСС.

З відчиту проф. Грановського.

Дня 9. вересня відвідав нашу громаду, а властиво наш місцевий відділ ОДВУ, голова цеї організації, проф. А. Грановський. При тій нагоді він виголосив цікавий відчит.

(З огляду на це, що докладний опис подібного відчиту проф. Грановського був уже поданий читачам „Свободи", ми цю частину допису пропускаємо. — Редакція).

Під кінець відчиту бесідник закликав приявних зложити жертви для потерпілих наших братів. Жертву зложили по $1: о. В. Каськів, С. Галичин, Н. Давискиба, П. Мороз, В. Оліяр, М. Попович, В. Хомин, И. Петрик, К. Оліяр, Н. Буцяк, О. Войтків, С. Ірха, Й. Ірха, М. Білий, М. Школяр, М. Щука, П. Боднар, М. Буцяк, Д. Стойко, Г. Зварич, І. Буцяк (старший), Д. Бортник, Пилип Боднар, П. Попович, С. Попович; по 50 ц.: Д. Пащак, С. Бойко, І. Гримак, І. Буцяк, А. Оліяр, Степан Шист, С. Шафранська, А. Попович, А. Чопик, С. Бурин, С. Ярош; П. Хомяк 35 ц.; по 25 ц.: О. Яворівський, К. Оліяр; дрібними 10 ц. Разом зібрано $35.50. Розходу було $12.50. Лишилось до висилки $23. Вислано через Обєднання.

Н. Давйскиба.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

МІННЕАПОЛІС, МІНН.

На визвольну акцію.

На концерті в честь сл. п. Е. Коновальця зложили наступні громадяни свої жертви на визвольну боротьбу по $1: С. Пилатюк, Н. Деннис, І. Демянишин, П. Кохан, П. Гайва, П. Качмар, А. Процай, о. П. Корсуновський, С. Коцюба, М. Лехицька, д-р М. Ґайдак, І. Коцюба; О. Кузик 75 ц.; по 50 ц.: О. Горбуль, І. Тофан, В. Мельник, О. Дедилюк, п-і Кохан, П. Кольба, І. Ґловацький, Я. Ґалиш, П. Гоца, К. Тихлій, Д. Демяник; П. Пупеза 35 ц.; по 25 ц.: п-і Андрушак і Р. Лемнюк. Чистого доходу було $20.36, які переслано на визвольну боротьбу через Центральну Управу ОДВУ.

НА НАРОДНІ ЦІЛИ.

Ню Йорк, Н. Й.

На відчиті проф. О. Грановського наступні громадяни зложили пожертви на допомогу рідному краєві: п. В. Пуйда $10; п. М. Мельник $5; по $1: д-р Л. Мищуга, А. Середа, О. Грановський, панна В. Стеткевич, Я. Удич, Найдан, В. Гнатків, Ольга Ляхович, М. Пізнак, А. Демчук, М. Кін, І. Заруж, Д. Галичин, М. Сербенський, В. Сцібайло, п-і Е. Лев..., І. Крочак, С. Череватюк, С. Гурин, ... Е. Кричер, М. Федорів, ... Новаківський, Н. Н., Чемеринський, ..., І. Сидор. Решта дрібними. Разом $65.35.

Нюарк, Н. Дж.

В Нюарку, на відчиті проф. О. Грановського, наступні громадяни зложили пожертви: Юлія Гавриляк $2; по. $1: Війтишин, В. Бродський, О. Березівський, Квочка, Дідилівський, М. Мацях, о. Данилович, проф. О. Грановський, О. Кіналюк, М. Бубний, о. д-р В. Клодницький, І. Войтко, І. Гусар, В. Юрків, Т. Велигорський, І. Гинда, Е. Онищук, Т. Каськів, І. Глущак; С. Дзюбатий 50 ц. Разом з дрібними жертвами збірка принесла $39,16.

Спростування.

На листі пані Бучко з Ню Йорку було пропущено паню Римець, яка зложила 50 центів.

З хрестин на добродійні цілн.

На хрестинах другого сина громадян В. і Р. Ґельнерів у Сонісайд, Л. Ай., зібрані гості зложили $12 на допомогу рідним братам у їх боротьбі. Жертвували по $2: родина Ґельнерів, В. Ґлют, В. Руснак; по $1: о. Л. Весоловський, М. Левицький, учит. Татарів, М. Ґельнер, К. Миронюк, гром. Качмарі.

ЧЕСТЕР, ПА.

Збірка для збігців Карпатської України.

На храмовім святі, що відбулося 27 серпня ц. р., в Честер, Па., наступні громадяни зложили пожертви на поміч збігцям з Карпатської України: Т. Сорока $5; по $2: Н. Рубаш, И. Кулинич; по $1: о. О. Мицик, Г. Лебіщак, К. Карнаух, П. Блотний, А. Хадай, М. Єдинак (старший), А. Пташинський, Марія Каспер, Н. Марущак, Г. Тимчій, І. Михальцевич, М. Тершавський, Ф. Майковський, И. Василько, о. М. Запаринюк, В. Косик, И. Весоловський, П. Левицький, Олеся Стечій; по 50 ц.: М. Кондрат, М. Радович, Єва Майковська, І. Петрик, С. Браців, Єва Лужецька, Калина Тершак, И. Бринґілевич, Р. Василюк, І. Совінський; по 25 ц.: І. Тиманів, Юлія Думан, О. Чавага, Анна Глинвяк; дрібними $5.48. Разом $39.48.

ДЕСЯТЬ ПОРАД ДЛЯ НЕВІСТОК

Дуже часто трапляється, що невістка зо свекрухою сваряться. Звичайно винна одна й друга.

Подаємо отже невісткам 10 порад, як мають поступати, щоб не було пекла в хаті.

1. Памятай на давню українську пісню, де дівчина каже милому:

Збудуй хату з лободи —
До чужої не веди... —

і старайся не входити до чужої хати.

2. Як уже інакше не може бути, тоді подумай: у яку хату ти входиш. Якщо люди не згідливі, напасливі, то радше виречися милого й баґатства, а не занапащуй своєї долі.

3. Коли йдеш у чужу хату, не вноси до неї сварні та неспокою. Шануй звичаї, які там панують.

4. Старайся бути добра та чемна не лише для чоловіка, але й для його рідні, а найбільше для його батька-матери. Нехай забудуть, що невістка „чужа кістка".

5. Не відсварюйся, не „відповідай" гостро на кожне слово. Хочби тобі здавалося, що діється тобі кривда, не доходи правди відразу. Краще спершу змовчати й аж опісля справу вияснити.

6. Уважай його батьків за своїх. І так, як приймала неодну увагу або й догану від своїх, прийми її й від його батька-матери.

7. Ніколи не прискаржуй перед чоловіком його батька чи матери. Хоч би мусів признати тобі слушність, усе буде мати жаль до тебе, що ти відкриваєш йому їх злі сторони.

8. Не доводи до того, щоб син мусів сваритися за тебе зо своїми батьками, бо тоді будеш мати проти себе не лише цілу чоловічу рідню, але й його самого.

9. Не май завзятої натури. Не дуйся, не випоминай своєї кривди. Не обсуджуй своїх свекрів не лише перед чужими, але й перед своїми. Це викопалоб вічну пропасть між вами.

10. Не запроваджуй нагло нового ладу, хоч слушно знаєш, що це є конечне. Переконуй свою свекруху помалу, непомітно, радше через свого чоловіка, як сама особисто. Своєї дитини батьки все скорше послухають, як чужої.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАН І СЛОНОЛЮДИ (91)

Тарзана і Вальтора в поспіху повели на сам перед цеї процесії і звідтам ціла та парадна валка мала удатись на арену. Серед чисельних слонів був один, що своїми окрасами визначався понад інших. Вальтор поглянув на верх і побачив, що він належав до Менофри. Вальтор голосно засміявся.

„Дивись", промовив він. „З яким неспокоєм вона сидить там, перший раз у ролі королеви. Надулась вона немов ропуха і думає, що через те поважною стала. А поглянь, як вона заложила корону: перед узад повернула! Ха, ха, ха! Що інше, поштуркувати звироднілим королем, а що інше самому королювати".

Вальтор говорив так голосно, що королева почула ті слова. Це її ще більше збентежило. З люти її обличчя раз блідло, а раз червоніло. Вона сягнула поволі руками до голови і поправила корону. Це викликало тихий сміх серед декого зпоміж юрби. Коли вкінці вона дала приказ рушати, її голос тремтів з непевности.

Коли валка йшла вперед, юрба не верещала з радости, як це бувало при інших нагодах. Видно було, що симпатії загалу по стороні Вальтора. Його знали як доброго патріота і відважного лицаря. А Менофру ненавиділи всі. Щодо Тарзана, то його не визнавались, хто він. Подобалась нині їм його постава.